

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 2. Quinque gradus insipientium, omne mortale, omne veniale crimen deserere; devitias, ac dignitates contemnere: pravos motus cohibere: proprium iudicium, & propriam voluntatem abnegare. Quae sint ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

Da celsa virtutum juga, & superum choros
 Transcendere. Obsident iter vepres mali,
 Et densa tribulorum seges: bellum ferox
 Intentat hostis, fingit & vanos metus.
 Sed, te juvante, per rubos, & per truces
 Spinās iter parabo: me nullus labor,
 Pericla terrent nulla, sunt dudum mihi
 Hac tela prævisa. Adjuva audentem Deus,
 Serena donec fulgeat mihi dies,
 Qua sistar innocens, & omnis inscius
 Labis tuo conspectui. Quid hic moror,
 Et hæctenus mortalium sordes colo?
 Vos nubila super solis, & Lunæ vias
 Me citius erigite volatu præpeti.
 O me beatum! Iam mihi tellus perit,
 Et regna decrescunt, suum mundi globus
 Vanescit in punctum. O veneranda Numinis
 Præsentia! ô cœli coruscantes faces!
 Perenne vitæ gaudium, verum decus,
 Et clausa nullo margine voluptas! dies
 Quem nulla temerat nox, bonorum fons patens!
 Vinam semel vestris receptus sedibus
 Quiete vera perfruar. Tu ne cadam
 Adsis Pater. Gravi ruinæ est proximus
 Quicumque sine te ad sidera ascensum parat.

§. II.

Quinque gradus Incipientium: omne mortale, omne veniale
 crimen deserere: divitias, ac dignitates contemnere: pra-
 vos metus cohibere: proprium iudicium, & propriam vo-
 luntatem abnegare. Quæ sint purgati animi indicia.

I. **A**dsis huc igitur fidelis homo, quicumque es,
 qui in hac valle lacrymarum ascensiones dis-
 posuisti in corde tuo; Huc adsis, & cœlum suspice,

ad quod erecta te ducit statura : Cælum contemplare ,
ad quod oculis, manibus, totoque corpore assurgis. Hoc
consilio divina manus, ut (a) Theophilus Protospa-
tarius eleganter notavit, hominem sic effinxit, ut ere-
ctus, aut sedens vitæ negotia obiret ; pronus autem,
& supinus nihil prorsus faceret. Nimirum ut liqueat
actiones nostras à terræ facibus removeri oportere, de-
bereque hominem vita, & moribus esse *ὄψευδος κωπῶν*,
instar piscis, qui hoc nomine insignitur, quod semper
•culis cælum aspiciat. Rectè (b) Manilius.

*An quoquam genitos nisi cælo credere fas est
Esse homines ? projecta jacent animalia cuncta
In terra, vel mersa vadis, vel in aëre pendent :
Omnibus una quies venter, sensusque per artus.
————— At homo stetit unus in arcem
Erectus capitis, victorque ad sidera mittit
Sidereos oculos, propiusque adspectat olympum ;
Cognatumque sequens corpus, se querit in astris.*

Ipsi ergo sibi renunciant, ait (c) Lactantius, seque
hominum nomine abdicant, qui non sursum aspiciunt,
sed deorsum. Spectare nos cælum Deus voluit, uti-
que non frustra, sed ut Deum, cujus sedes il-
lud est, quoniam oculis non possumus, animo con-
templemur. Juvat autem velut in aliqua sublimi spe-
cula constitutum, unde universi exaudire possint, Per-
sianum illud proclamare :

O curvæ in terras anima, & caelestium inanes.

Cælum potius intuemini, ad cuius spectaculum vos
excitavit ille artifex verus Deus. Ille vobis sublimem
vultum dedit, vos in terram curvamini, & altas men-
tes ad inferiora deprimitis, tanquam vos pœniteat non
quadrupedes esse natos. Hoc verò sanctioris vitæ ini-
tium est, hic primus gradus, à terra sursum elevari, &

^a Theophil. Protospat. lib. 1. de hominis fabrica c. 9. ^b Manil. circa fin.
l. 4. Astronomic. c Lactan. div. inst. l. 2. cap. 1. & 2.

hac optima sententia stabilire cor, ut mori potius optes, quam gravioris peccati macula fœdari. Hunc primum gradum nonne agnoscis in primo Psalmo? Terrena vitia derelinquens Propheta petit liberari à tribulationibus ingruentibus, à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Qui enim incipit Deo servire, licet cum his qui oderunt pacem se semper pacificum studeat exhibere; ab illis tamen quasi hostis, & malè suadens venenatis detractionibus gratis impugnatur: quare cognoscens se cum malis habitare mundi hujus durissimum incolatum detestatur.

II. Emundatus in hoc primo gradu à gravioribus noxis gressum promovet ad secundum. Is est non tantum à culpis, quæ occidunt animam, sed etiam à levioribus abstinere. Scio quidem natura omnibus insitum esse (sic loquitur *(d)* maximus Historicorum) ut & privatim, & publicè peccent: nullam esse legem, quæ homines ab hoc naturæ vitio prohibeat. Scio etiam sententiam esse ejus discipuli, quem diligebat Jesus: *(e)* *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est.* Sed scio quoque non debere negligi venialia delicta, quæ in hac mortali vita omnino vitari non possint. Quamvis enim à Catholica fide censeatur alienum cum Origene, & Evagrio impeccantiam asserere; quamvis item homini justificato absque detrimento justitiæ peccata insint venialia: tibi tamen, qui in via Domini progredi cupis, necessarium est, ut quantum te Dei gratia promoverit, vel levissimas criminum umbras devites. Dum enim otiosa, ait *(f)* Bernardus, tanquam minima spernimus, ad turpia, atque inhonesta dilabimur. Idem alibi. Neque hic possumus penitus esse sine peccato, & miseria: possumus tamen gratia juvante nec peccato superari, nec miseria. Et usitata in scholis sententia; Possumus

d Thucydides l. 3. c. 1. Joan. 1. 8. *f* Bern. Ser. de trip. cog. Id. de grat. & lib. arbit.

à singulis peccatis venialibus abstinere, non ab omnibus. Monet (g) Chrysoſtomus magis eſſe timenda parva peccata, quam magna. Magna enim ut averſemur, ipſa peccati natura efficit: parva autem hac ipſa re quia parva ſunt deſides reddunt: & dum contemnantur, non poteſt ad eorum expulſionem animus generoſè inſurgere. Quia verò ad verſus carnis moleſtias, & quotidiana peccata difficilior luſta eſt, & pugna anceps; idèò ſecundus Pfalmus oculos levat ad montes, ſalutare præſidium à Sanctis poſtulans, & infallibile auxilium ab eo expectans, qui fecit cælum, & terram. De malis ſcriptum eſt. (h) *Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.* Nobis autem clamat Apoſtolus (i) *Quæ ſurſum ſunt querite, quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.* Quid moraris in convallibus, ſi auxilium tuum à Domino eſt, qui habitat in excelsis? Ipſe cuſtodit te ab omni malo, ſemperque vigilat ad tui cuſtodiam, ut à recto virtutis tramite nunquam poſſis deviare.

III. Sic depoſita peccatorum ſarcina levior eris ad aſcendendum. Perituras autem divitias reſpue, fallaces mundi honores, ac dignitates contemne, & tertium gradum conſcendiſti. Nam ſi adhuc opus habes, ut hæc diſcas, inquit (k) Chryſoſtomus, nempe quod nihil magnum ſint divitiæ, quod umbra ſint res præſentes, & ſomnium; quod inſtar fumi evaneſcant, & evolent, ſta interim extra adyta, mane in veſtibus; nondum enim fuiſti dignus, qui ingredereris ſuperna regna. Nam ſi neſcis earum inſtabilem & perpetuo fluentem diſcernere naturam, quomodo eas poteris deſpicere?

METRUM XXXIII.

Non tot monſtra cubant Tartareo in ſpecu,
Non tot parit Lybia feras;

g Chryſ. Hom. 87, in Matth. h Pfalm. 16. i Coloff. 3. 1 k Chryſ. Hom. 29. in ep. 1. ad Cor.

Quot cura lacerant pectora divitum,
 Quot opprimuntur fluctibus.
 Magnatum requies exulat atriis,
 Auro bibuntur toxica.
 Nec mentis stolidæ prælia sopiunt
 Fasces, opes, & purpura.
 Ah! regnum miseri, veraque gloria,
 Qua sede lateat nesciunt.
 Rex est, & tumido ditior Attalo,
 Rex esse qui potest sui.
 Heres ipse sui possidet omnia,
 Qui se obsequentem possidet.

Rectè (l) Augustinus, Venenum charitatis est spes adipiscendarum, aut retinendarum rerum temporalium. Rectè item Bernardus, Quærat Paganus divitias, qui sine Deo vivit: quærat Judæus, qui terrenas promissiones accepit: sed qua fronte magis, aut qua mente Christianus divitias quærit, postquam Christus beatos esse pauperes prædicavit? Avaritia, inquit (m) Pater Romanæ historiæ, fidem, probitatem, cæterasque artes bonas subvertit; & pro his superbiam, crudelitatem, Deos negligere, omnia venalia habere docuit. Idè Lycurgus auri, argentique usum velut omnium scelerum materiam sustulit, teste (n) Justino in historiis. Eleganter Maximus (o) Tyrius: Vir bonus es? mores tuos muta, improbitatem cole, & divitias consequeris. Leno esto, aut caupo, prædo, aut veterator, perfidus, aut sycophanta, pretio æquum, bonumque perverte, honestati renuncia, ditesces. Per hanc viam ad opum fastigia, ad dignitatum culmen pervenitur. Virum, qui ascendit hunc gradum ita describit (p) Gregorius. Alius contempta mundi superbia honores, atque dignitates hujus seculi decrevit vitare, ultimum

l Aug. lib. 83. qq. quæ 36. Bern. Serm. 1. de omnibus Sanctis. m Sallust. in Catilina, n Justinus lib. 3. o Tyrius Serm. 30. p Greg. Hom. 20. in Ezech.

appetit inter homines locum tenere, ut tanto excelsior inveniatur in permanenti gloria, quanto humilior aspicitur in transeunte vita. Ideò exultans in spiritu in domum Domini se mox iturum testatur, in cujus atriis consistit. Quâ spe roboratus æternæ pacis præmia, bonorumque cœlestium abundantiam commendat, & dulcissima exultationis verba depromit.

IV. Quartus ascensionis gradus ab his, quæ foris sunt, ad teipsum te ducit. Divitiarum, ac dignitatum exuta sollicitudine corpus tuum castigare, sensus cohibere, perturbatos animi motus sedare, omniumque vitiorum carnalem debes reprimere concupiscentiam. Ut enim docet (g) Eucherius Lugdunensis, si unusquisque nostrum subdere sibi passiones studeat, & eminentia dominantis animi super eas stare consuecat, ex ipsis sibi gradum construit, quo ad superiora conscendat. Sublimabunt nos, si fuerint in franos: de nostris etiam, vitiis scalam nobis facimus, si vitia ipsa calcamus. Ideò docet (r) Apostolus dicens: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Nam, ut scribit in moralibus B. (f) Gregorius; tantò melius mens ad superna appetenda componitur, quantò corpus ab illicitis arctius edomatur. Quemadmodum passerulus pede alligatus, ait sanctus (t) Maximus Monachus, & Martyr, volare incipiens in terram funiculo detrahitur: sic quoque mens nondum affectibus liberata, & ad rerum cœlestium cognitionem volare contendens, ab affectibus ducitur, & in terram detrahitur. Sententia Domini est non posse discipulum ejus esse, qui non odit animam suam: (u) *Et qui perdiderit animam suam, salvam faciet illam.* Beati quos nulli metus terrent, exclamat Romanus (x) Orator quos nullæ ægritudines exedunt, nullæ libidines incitant, nullæ futiles lætitiæ exultantes languidis liquefaciunt voluptatibus. Ut enim maris

g Eucher. Hom. 1. de Ascens. r 1. Cor. 9. 27. f Gregor. lib. 31. cap. 28.
t Max. cent. 1. de Char. cap. 85. s Lucæ 14. 26. 9. 24. x Cic. 5. Tusculan.

tranquillitas intelligitur, nulla, ne minima quidem aura fluctus commovente; sic animi quietus, & placatus status cernitur, cum perturbatio nulla est, qua moveri queat. Carnem igitur spiritui subjice, coërce vagam sensuum licentiam, pravos animi motus comprime, exhibe membra tua hostiam viventem, sanctam, Deo placentem: hac enim ratione purificatus non jam ad montes, sed ad ipsum Deum oculos erigere, & divinæ misericordiæ feliciter poteris appropinquare, sicut dicit Psalmus, *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in caelis.* Opprobrium quidem abundantibus eris, & despectio superbis, qui præsentia diligentes, futura aut negligunt, aut non credunt: cunctas tamen molestias, & irrisiones hoc uno remedio superabis, si semper oculos habens ad Dominum elevatos exclames, *Miserere nostri Domine, miserere nostri.*

V. Quintus gradus ascensum perficiens incipientium in omnimoda proprii iudicii, propriæque voluntatis abnegatione consistit. Tantum enim virtuti adjicit homo, quantum propriæ voluntati, proprioque iudicio subtrahit. Voluntatem verò propriam eam dicit esse (y) Bernardus, quæ non est communis cum Deo, & hominibus, sed nostra tantum; quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus, non intendentes placere Deo, & prodesse fratribus, sed satisfacere propriis motibus animorum. Quid autem odit, aut punit Deus præter propriam voluntatem? Cesset propria voluntas, & infernus non erit. Et post pauca proprium etiam consilium, propriumque iudicium perstringens, illorum esse ait, qui zelum Dei habent, sed non secundum scientiam, sequentes errorem suum, & obstinati in eo, ita ut nullis velint consiliis acquiescere. Hi sunt unitatis divisores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, &

y Bernard. Ser. 3. de Resurrect.

magni in oculis suis, ignorantes Dei justitiam, & suam volentes constituere. (z) Epictetus Stoicus, cujus doctrinā Evangelicā redolet disciplinā, sic de propria voluntate scribit. Si talis sit nostra voluntas, qualem ipsam esse oportet, unicum nimirum id bonum erit nostrum: si secus sit affecta, unicum, solumque erit malum nostrum. Cæterum si ad hunc gradum felici progressionē pervenisti, nil boni tibi arroges, ne ruinosā deceptus præsumptione præcipites. Dic autem cum Psalmographo: *Nisi quia Dominus erat in nobis forsitan homines deglutissent nos.* Cænosum, & rapidum pertransisti torrentem, terrenorum affectuum infectionibus sordidatum: aquam evasisti humanis viribus impertransibilem, ab illo scilicet adjutus, qui Petro Apostolo fluctuanti manum, ne mergeretur, extendit: contrito laqueo ereptus es, sicut passer ab insidiis inimici: ac propterea Psalmi devotionem assumere debes, & dicere: *Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum, & terram.*

METRUM XXXIV.

O Curas hominum, stultaque pectora!
 O quam desipiunt, qui nimium suo
 Credunt arbitrio, qui sapiunt nimis!
 Quam desiderii difficile est modum
 Et metam propriis ponere sensibus!
 Nescitis cupidi quo lateant loco
 Mundi prosperitas, veraque gaudia;
 Felicem Tyria non faciunt opes,
 Non gemma, & Perues munera divitis,
 Non regni solium, rubraque purpura.
 Sed letis fruitur conditionibus
 Æternis inhians semper honoribus,
 Qui prudens timidos edomuit metus.

z Epictet. apud Arianum l. 4. cap. 5.

Fœdoque imposuit fræna Cupidini,
 Nec vultum variè fingit ad improba
 Plebis consilium, nec popularibus
 Arctatur studiis, quem sapientia,
 Et virtus solidi pectoris hospita,
 Quem simplex probitas, nudaque veritas,
 Quem firmat pietas, & niveus pudor.
 Quem fluctus tumidi non quatiunt freti,
 Non missum supero fulmen ab æthere,
 Non vultus procerum sæva minantium
 Qui tuto latitans eximius loco
 Infra se placidus conspicit omnia.
 Quem non ambigui dura necessitas
 Fati terrefacit, nec queritur mori.
 Hic felix nimium, solus & entheo
 Per nubes medias percitus impetu,
 Sublimem intrepidus transiliet polum.

V I. Libet autem in fine horum graduum ad eos spectantium, qui purgantur à vitiis, (a) Guerrici Abbatis aurea verba usurpare. O quam felix est, de quo dici potest: *Impleti sunt dies purgationis ejus*, ut jam nihil aliud ei supersit, nisi ut ferant eum in Hierusalem supernam & sistant eum Domino. Et quidem dies, qui ad purgandum nobis dati sunt, velimus nolimus, implemus: sed væ nobis, si dies implentur, & purgatio minimè impletur: ut postea necesse sit illo nos igne repurgari, quo nihil pœnalius, nihil acrius, aut vehementius in hac vita excogitari potest. Heu quanta dierum incuria est, dierum scilicet, qui nobis ad purgationem concessi sunt! Quam pauci reperiuntur, qui tempori pretium ponant, qui cogitent apud se, quantum valeat dies una ad purgandam animam, ad comparandam æternitatem? Ut autem quis cognoscat an sit perfectè purgatus, debet diligenter advertere,

a Guerric. ser. 6. de purific.

adeptus fuerit an non strenuitatem, severitatem, & benignitatem. Porrò strenuitas est quidam vigor animi omnem excutiens negligentiam, & disponens animam ad bona opera diligenter, & accuratè facienda. Severitas omnem restringit concupiscentiam, & ferventem reddit animam ad amorem asperitatis, & paupertatis. Benignitas est quidam dulcor animæ excludens omnem iracundiam, invidiam, & nequitiam, habilitans animam ad benevolentiam, tolerantiam, & internam lætitiã. Et hic est terminus viæ purgativæ, nam omnis conscientia munda læta est, atque tranquilla, & secura mens quasi juge convivium. Agnovit hanc animi purgationem vir Ethnicissimus, sed profundæ doctrinæ (b) Plotinus, atque inter cætera purgationis indicia hæc habet: Timorem expellet omnino, nulla enim de re metuet: motum verò subitum expellet, nisi quatenus admonitionis loco sit. Cupiditatem turpium proculdubio non habebit: esculentorum quoque, & poculorum ad remissionem doloris ipse animus non habebit: sin autem habuerit naturalium dumtaxat ut arbitrator, ita tamen ut neque inconsultum hæc habeant impetum. Quod si habeant, quatenus cum phantasia solum, hac quoque præfigurata. Omnino autem ipsa ab his omnibus erit pura, voletque etiam irrationale purum efficere, adedò ut ne commoveatur quidem, aut saltem quam minimè, commotionesque illius statim ipsa propinquitate sedari queant, perinde ac si quis sapienti propinquans ipsa propinquitate aliquid ab ipso percipiat, vel similis illi factus, vel reveritus, ut nihil audeat facere eorum, quæ bonus non ausit. Non ergo erit pugna. Hæc Plotinus. Utinam sordes abluat animæ meæ, qui solus potest facere mundum ex immundo conceptum semine, qui lavat omnia peccata nostras, & projicit in profundum maris omnes iniquitates nostras. Utinam illius aquæ cælestis, quæ super cælos est, par-

b Plotin. l. 2. ext. can. 5.

ticipio lotus, totus cælestis efficiar, quæ sursum sunt quærens, non quæ super terram. Quid mihi cum aquis inferioribus, ut desiderem aquam cernosam fluviorum Egypti, quæ nec abluere potest nec sitientem animam refocillare? Congregentur in locum unum aquæ istæ, & appareat arida: appareat inquam facies terræ, facies cordis mei terreni à vitiis emundata, & ab aquis sceleribus expurgata, & germinet herbam virentem, & omne lignum pomiferum juxta genus suum: nec enim arida remanere poterit, sed fecundata imbre cælesti florebis, & germinabit, & fructum afferet in patientia.

§. III.

Quinque gradus proficientium: virtutes omnes acquirere, virtutum exemplar aliis esse, justitiæ vias docendo demonstrare, se humilem in omnibus exhibere, omnes irrisiones, & detractiones patienter ferre.

I. **M**acte animi virtute fidelis ascensor, nec te ea quæ dicta sunt perturbent, ait (a) Climacus: nemo unquam repenti uno simul passu scælæ gradus omnes conscendere potuit. Jam à malo declinasti, jam spinosum incipientium iter cucurristi: nunc à vitiis purgata mens virtutibus ornari debet. Quid enim juvat, ut sapienter (b) Chrysostomus scribit, quod omnes spinæ sunt amputatæ, si non sint dejecta bona semina? Non sufficit recessus à malo, ut in bonorum simus possessione. Nam si spinis evulsis terra maneat otiosa, herbas rursus inutiles germinabit. Est hic igitur proficientium gradus primus, omnium virtutum acquisitio. Solæ faciunt virtutes beatum, inquit (c) Macrobius, nullaque alia quisquam via hoc nomen adipiscitur. Nempe ille beatus est:

a Climac. gr. 25. b Chrylost. Hom. 16. ad Ephes. c Macrobius in som. Scip. lib. 1. c. 8.